

kojoj je umetnik samo medijum kojim priroda stvara umetnička dela neprihvatljiva je zbog sâme strukture Hegelove filozofije. Što se tiče teorije podražavanja, Hegel ne prihvata ni teorije koje zagovaraju podražavanje lepe prirode – koje zastupaju Bate, Baumgarten i Mendelson, niti one koje ističu podražavanje „prozaičnog građanskog sveta”.

Hegelovo shvatanje umetnosti prevazilazi okvire koji se pojmu umetnosti mogu odrediti u okviru ispitivanja estetike kao filozofskog problema jednog autora. Zbog toga treba naglasiti da je jedini izvodljiv cilj u ovom domenu – da se istaknu najznačajniji Hegelovi stavovi o umetnosti, koji bi mogli da rasvetle konstituisanje estetike u njegovoj filozofiji apsolutnog idealizma.

Na tom tragu treba započeti i tematizaciju Ničeovog odnosa prema umetnosti. Prvo treba ukazati na dva horizonta pristupanja Ničeovoj filozofiji: prvi, *etički*, koji se bavi osvetljavanjem Ničeovog pokušaja da „štetnom“, sokratovskom pojmu *moralnog* suprotstavi životni, predsokratovski pojam *herojskog*, i drugi, *estetički*, koji se tiče Ničeovog razumevanja *tragedije*, kao autentične paradigme sveukupnog helenskog života.

Kada je reč o prvom, etičkom, horizontu - posebna pažnja treba da se obrati na Ničeovo brisanje pojmovnih granica između *teorijske, praktičke i poetičke* sfere čoveka, jer se bitno *praktički* pojam morala, kakav evidentno postoji i u ranoj tragediji, pokušava premostiti vraćanjem onom herojskom, uz uvođenje stvaralačkog principa, koji je bitno *poetički*. Na istom, iako heterogenom, tlu Ničeove filozofije razvija se i razmatranje *tragedije*. On pokušava da sagradi bedem između rano-helenskih predstava pravde i racionalno-filozofskih poimanja morala, međutim upravo je rana helenska tragedija najsnažniji izraz procesa oblikovanja helenske moralne svesti, jer se iz tragedije, kao umetnosti jedne epohe, ne može izdvojiti ni etički, ni saznavni, ni edukativni smisao. Upravo se u ovim problemima može tražiti najslabija tačka Ničeove filozofije: težeći da odstrani dekadentno tkivo iz žive povesti epohe koju promišlja, on često odbacuje i mnogo njenog najzdravijeg tkiva.

Važno je naglasiti da pojam morala u Ničeovoj filozofiji nije jednoznačan, jer, sa jedne strane, označava čitav korpus uslova koje održavaju na snazi jedan tradicionalni model ponašanja, dok, sa druge strane, predstavlja i princip regulacije parcijalnih interesa, koji balansira uzajamne i isprepletane pojedinačne interese. To